SIAŬBIT — The SOWER

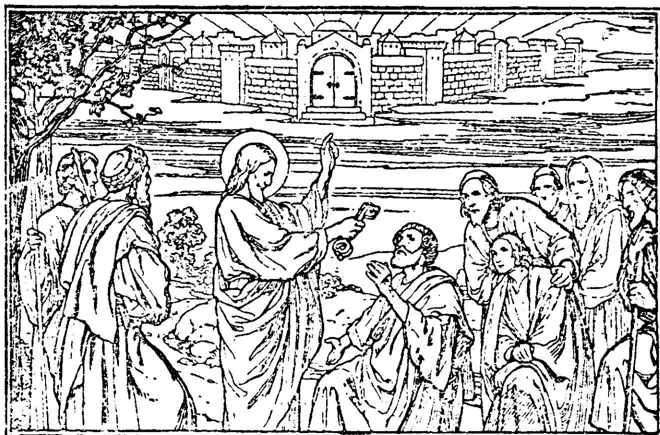
Vialika-Litoŭski (Biełaruski) dvumiesiačnik — The Great-Litvanian (Whiteruthenian) bimonthly

Authorized as Second Class Mail, Post Office Department, New York, U.S.A.

Časapis Katalicka-Hramadzki

1962, Vierasień-Kastryčnik No. 28 (5 h.) September-October 1962

ŚVIATY PIOTRA HAŁAVOJ VIDOMAJ EKKLEZII

„I ja tabie kažu, što ty jość Piotr (skała), i na hetaj skale zbuduju ekkleziju maju i bramy piekła nie pieramohuć jaje. I tabie dam klučy vaładarstva niabiesnaha i što tolki źviažaš na ziamli, budzie źviazana i u niebie, a što raźviažaš na ziamli, budzie raźviazana i u niebie” (Mat. 16, 18-19).

Śviaty Piotra najvyšejšym pastyram. „Pasi baranki maje” (Joan 21, 15); „Pasi jahniata maje” (Joan 21, 16); „Pasi aviečki maje” (Joan 21, 19).

„Maju Ja i inšych aviečak, nia zhetaj aŭčarni, i tyja treba mnie pryvieści, kab i jany pačuli hołas Moj. I staniecca adna aŭčarnia i adzin pastyr” (Joan 10, 16).

ŽAŬNIER CHRYSTUSOVY; MUŽ, MYŽČYNA

„Zmahańniam jość žyćcio čałavieka na ziamli" (Job VII, I). „Pracuj, jak dobry žaŭnier Jezusa Chrystusa. Nijaki žaŭnier, słužačy Bohu nia putajecca švieckimi rečami" (Dz. Ap. IV, 20). „Zmahajsia dobrym zmahańniem viery, dziaržysia za žyćcio viečnaje, da jakoha ty paklikany, dyj ty vyznaŭ dobraje vyznanie pierad šmatlikimi śviedkami" (1 P. Cim.). Adznakaj i upryhožańniem žaŭniera jość mužnaść; mužnaść ady maje supolnuju asnovu z mužnaściaj tak, što kažučy ab mužnaści majecca na dumcy i muža, mužčynu, mužnaść. Zvyčajna adno z druhim pakryvajecca, identyfikujecca. Asnovaj mužnaści i mužčynaści jość siła, mahutnaść. Słušna daŭniejšyja Romani cnotu nazyvali „virtus". Heta nazova zastałasia i u chryścijanskaj filazofii. „Virtus" aznačaje toje samaje, što mužnaść. Abyjmaje usio, što jość hordaściaj i upryhožańniem mužčyny pad uzhladam ducha i cieła. Aznačaje: siłu, advohu, dziejnaść, vialikadušnaść, stałaść, a navat nadludzkuju natuhu. Kažnaja cnota vymahaja napružańnia, a pry vialikich ciažkaściach uzrastaja až da heroizmu.

Praz słova: „muž, mužčyna, žaŭnier — razumiejecca mužnaść i siłu fizyčnuju, kab ciažka pracavać, nasić ciažary, zmahacca i h. d. I naadvarot, havoračy ab sile duchovaj, stanoŭkaści, mužnaści i t. p. majem zvyčajna na dumcy mužčynu, a nia tolki žaŭniera.

Što heta mužnaść?

Mužnaść, nazyvanaja siłaj dušy, chryścijanskaj mocaj, heta jość cnotaj nadpryrodnaj, katoraja umacniaja dušu u pracy nad zdabyćciom ciažkoha dla zdabyćcia dabra, tak kab nie dałosia zachistacca ani praz strach ani navat praz niebiazpieku śmierci. Mužnaść maje dva fronty: Zakranalny i niepadatlivy.. Niepadatlivy h. j. pieranosić ciažkaści, niaŭdačy, naśmieški i h. d. Zakranalny — brać śmiełuju incyjatyvu, iści na sustreč niabiazpiekaŭ, navat ich šukać.

Katory z tych frontaŭ ciažejšy? Raznyja razna sudziać. Arystoteles kazaŭ: „tytuł mužnych adpaviadniej prysłuhoŭvaje tym, katoryja umiejuć znasić nieščaścia" (Etic. C. 9). Śv. Tamas kazaŭ: „Ciažej znasić, jak atakavać" (Sumtuebl II. II. g. 123. a. 6), bo chto atakuje, zdajecca być macniejšym, a chto znosić toje, zdajecca staŭlaje aporu mocy u sotku razoŭ silniejšaj. b) chto pieranosić praciŭnaści, toj užo adčuvaje; chto atakuje, to ich tolki pradvidzić. c) Atakavańnie moža być vynikam nahłaha, karotka tryvałaha uzrušańnia, pieranošań-

nie praciŭnaściaŭ vymahaje doŭhaha času, vymahaje ciarplivaści; ciažej jość doŭha ciarpieć, jak koratka naražacca na niebiaspieku.

(X. F. S.)

AB KATALICKAJ EKLEZIJALNAJ HISTORYJI

1. Akreśleńnie, padzieł, krynicy, viedy i susiednija navuki ab Eklezii.

Akreśleńnie i patreby da Eklezijalnaj Historyji.

Eklezijalnaja historyja jość navukovaje paznańnie i vytrvałaść unutranoha i vonkavaha žyćcia Eklezii, razvoj i upłyŭ na narody.

Eklezija jość viadomaj instytucyjaj, założanaj praz Jezusa Chrystusa i utrymovanaj praz Śviatoha Ducha; jana nie pierastaje navučać ludzki rod ab abjaŭlenych praŭdach i ab łaskach Adkupieńnia; taksama maja padvojny element, mianoŭna: Božy i ludzki. Hłaŭny element jość viečny i niaźmienny Božy, bo uziaty ad Boha. Jon nia maje historyi. Ale Eklezija uziała najvyžšejšuju misyju iz supracaj volnaj voli čałavieka. Vytryvała u hetym, jak hałava; jana maja svaju ułasnuju historyju; nieparušanaja u svajej istocie. U padvojnym svaim raźvićciu napatykała na ciažkaści i na unutranyja i na vonkavyja. Unutranyja pry svaim razvićciu, jak: pry svajej navuce, kiravańniu, dyściplinie i svaim kulcie.

Vonkavyja ciažkaści. U svaich adnosinach da śvieckich uładaŭ. Voś čamu Eklezija maja padvojnuju historyju. Zajmajecca pašyreńniem Chrystusovaj religii navat tady, kali abstaviny i pieraškody zatrymoŭvajuć pasoŭvacca napierad. Pradbačyć ciažkaści, katoryja mohuć stacca, z povadu raznych charaktaraŭ u apinii narodaŭ, a takža suprać usiakich prasledavańniaŭ. **Unutranyja ciažkaści.** Historyja nam daje paznać zakładčyka Eklezii u razvićciu svajej navuki i svajho kiravańnia, svajej ceremonii, svaich Sakramentaŭ, svajho kultu i svajej dyścipliny. Jana abymaja svaje unutranyja zmahańni: herezii, jakija vystupili suproć tradycyjnaj navuki, schizmy, jakija razryvali adzinaść Eklezii, abo uvodzili abyjakavaść, zaniedboŭvajučy usviačańnie i stajučysia pamioršymi častkami mistyčnaha cieła Jezusa Chrystusa. Ale hetyja unutranyja adpadki nie paškodzili, a tolki uzmocnili i stalisia zbaŭčymi, praz dzieły apologetyčnyja, dyskusyjnyja, dogmatyčnyja, ascetyčnyja — dali šmat eklezijalnaj literatury.

Taja meta vykazałasia u budaŭnictvie praz artyzm chryścijański, katory dadaŭ kultu uračystaści i pryčyniŭsia u vychavańniu i cyvilizacyi narodaŭ.

Hetaje akreśleńnie eklezijalnaj historyi chvaciła-b, kab pakazać vialikuju važnaść i niezapiarečanuju karyść. Jana pakazavaja pačatak i razvoj našaha zbaŭleńnia u Jezusie Chrystusie. Hetaha zbaŭleńnia i cyvilizacyi niezabyvajucca usie narody. Jana napaŭniaja i viadzie da viečnaha ščaścia. Vos pradmiet eklezijalnaj historyi. Kažny čałaviek razumieje važnaść śviatoj historyi, katoraja maja evalucyju u čałaviectvie. Taksama chryścijanin pavinien canić eklezijalnuju historyju, bo jana maja žyćcio Eklezii. U peŭnym sensie, jak svaju historyju paznavać i canić, bo jana maja canu i zmieščaja hodnaść u Chrystusie.

Teologam eklezijalnaja historyja jość vielmi karysnaj. Jaje navuka dobraja, jak teorytyčna, tak i praktyčna i žyznaja praz paznańnie hetaj historyi. Možna pierakanacca, što Eklezija maja takoje žyćcio, jakoje mieła u pieršych časach, tak i siahodniašnich. — Eklezijalnaja historyja jość žyćciom chryścijanizmu. Heta jana praz svaju navuku umacniała vieru. Treba tolki hlanuć na usie ciažkaści unutranyja i vonkavyja. na usie prasledavańni. a jana uzmocniłasia pry prasledavanniach. Zdavałasia zahinie, jak šmat dziaržavaŭ u takich abstavinach, ale pry dapamozie najvyžšejšaj siły uzmocniłasia u praŭdzivaj pabožnaści i harlivaści svaich kiraŭnikoŭ.

Druhija rečy nie kaniečna davodzić ab vialikaj karyści eklezijalnaj historyi; jany jość u našych časach, ab jakich dobra viedajem. — Usie narody pavinny iści da hetaj krynicy i paznać uradlivaść eklezijalnaj viedy: u žyćciu duchoŭnym, dogmatyčnym, moralnym, kanoničnym pravie, patrelogii i chryścijanskich mastactvach. Asabliva siahodnia u časach tumannych haryzontaŭ, pavinny paznavać eklezijalnuju historyju.

2. Padzieł eklezijalnaj historyi.

Što było piarviej skazana, pavinna-b być davoli da zrazucieńnia, jaki budzie padzieł eklezijalnaj historyi. Treba adnak kaniečna pakazać padzieł: chranalagičny praz epochi i praz peryjady.

Epochi chryścijanskija vialikija. Epochi dzielacca u svaim paradku na peryjady, akreślanyja mieniaj važnymi padziejami. Epochi i peryjady tryvajuć až da upadu pryčynaŭ, jakija davali im pačatki.

Krychu možna adrožnić 3 epochi: Pieršaja epocha da 7-ha stahodździa; **Druhaja epocha** ad kanca 7-ha stahodździa da **pačatku** 16-ha stahodździa; **treciaja** ad 16-ha stah. až da našych časaŭ.

Pieršaja epocha (ad 1-ha da 692 h.) nazyvajecca staražytnym chryścijanstvam. Eklezija razšyrajecca pasiarod cyvilizavanych Grekaŭ

i Romanaŭ. Pamału ačyščajecca ad pahanizmu praz chryścijanski upłyŭ. U praśledavańniach pieršych 3-ch stahodździach pry vialikich praśledavańniach; ad 4-ha stah. pry pabłažlivaści dy i apiecy dzieržavy. Z punktu geografičnaha vidžeńnia, Eklezija pašyrajecca kruhom siaredziziemnaha mora. Heta epocha dzielicca na dva peryjady: 1-šy — ad Naradžeńnia Jezusa Chrystusa, až da edyktu u Milanie (ad 1-ha da 313 h.), heta čas vonkavaha praśledavańnia. 2-hi peryjad ad edyktu u Milanie až da saboru u **Trullo** (313-692), heta čas unutranoha zmahańnia u artykule **Śviatoj Trojcy, Chrystalogii,** u navuce ab **lasce.** Hetyja kvestyi byli razviazanyja praz ahulnyja sabory; heta taksama załatyja hady u chryścijanskaj literatury. **Druhaja epocha** abyjmaja siarednija hady (692-1517), kali giermanskija i słavianskija narody pryjmajuć chryścijanstvo i pamału prychodziać da cyvilizacyi. Była zhoda pamiž Eklezijaj i dziaržavami. Pontyfikalnaja ułada razvivajecca; uschod i zachad razdzielajucca; zaznačajecca upłyŭ Eklezii na dziaržavy. U hetaj epoce možna adrožnić 3 peryjady. **Pieršy peryjad** (692-1073), germanskija narody tvoracca chryścijanskimi i palityčna kiraŭničymi; katalickaja ułada padpadaječ pad upłyŭ cyvilnaj ułady. **Druhi peryjad** (1073-1303), Eklezija zdabyvaja volnaść. **Papy** zdabyvajuć pravy pad kažnym uzhladam. **Treci peryjad** (1303-1517), pavaha **Papy** upadaje praz vyhnańnie u **Avinjon** i zachodniuju syzmu, sabory nadarma starajucca zreformavać śviatavyja upływy na duchoŭnych i demaralizacyju chryścijanaŭ.

Treciaja epocha nazyvajecca časam modernizmu i tryvaja až da siahodniašnich časaŭ (1517-ha da ciapierašnich časaŭ). Vialikaja častka chryścijanaŭ adpadaja ad Eklezii i viadzie zmahańnie iz svajej Matkaj. Eklezija unutranna umocnivajecca; pašyrajecca u Azii i u adkrytym novym śviecie. Dizeržavy padhledžyvajuć kiraŭnictvo i upłyŭ Eklezii. U hetaj epoce razrožnivajucca dva peryjady: **Pieršy** (1517-1789), čas eklezijalnaj reformy, zaŭdziačyvajučy jakoj Eklezija viarnuła svaju moc i razšyryłasia. **Druhi peryjad** (1789 da našych časaŭ), čas palityčnych revalucyjaŭ, ale vialiki duchovy upłyŭ praz Ekleziju i praz **Papaŭ.**

Razumiejecca, što nijakaja historyja nie zmianiajecca tak, jak-by siakieraj adsieč, ale vymahaja zaŭsiody pirachodu bolšaha abo mienšaha. Taksaca u historykaŭ jość peŭnaja raznica u hranicach epochaŭ i peryjadaŭ. Dziela taho peŭnyja aŭtary dzielać pieršuju epochu na Apostolskuju i paśla Apostolskaj. Druhija zatrymoŭvajucca staražytnaściaj da śv. Gregora Vialikaha (590), abo Mahameta (600), takža

na šv. Bonifacym (719), abo ikonoklaźmie (722), abo na Charlamagne (800) i h. d. U siarednich viakoch adzinki raściahavajuć da 1450 hodu, druhija da kanca 15 stahodździa, abo da Trydenskaha Saboru (1545-1563). Naturalna, i peryjad siaredniaha stahodździa nia roŭny. Niekataryja dzielać i siahodniašni peryjad. Najbolej u giermanskich historykaŭ až na try peryjady. Hranicaj pieršaha peryjadu traktat Wesphalski (1648). Usio heta druharodnaje dla ahulnaj historyi Eklezii.

3. Krynicy eklezijalnaj historyi.

Ab paradku krynicaŭ da eklezijalnaj historyi. Krynicy jość šmatlikija. Historyki usialak ich dzielać. Pavodle pachodžańnia Božaha i ludzkaha. Ludzkoje aficyjalnaje i pryvatnaje. Pa natury — na budoŭlu i na tradycyjnyja; miž pamiatniakavych abyjmajuć nia tolki abrazy i budyniny, ale taksama eklezijalnyja ustanovy, zvyčai i pravodžańnia, akty i h. d. Pamiž tradycyjaŭ razrožnivajucca vusnyja i pisanyja. Dla lohkaści užyćcia krynicaŭ, možna padać pieršarodnyja. I. Pisańnia eklezijalnyja M. de la Bigne, Maxima Biblioth. Partum, 27 B. Lyon 1677. Mign — Patrologiae cursus completus; Patrologia latina ab aevo apost. usque ad Innoc. III. (1216), I-CCXXI tom. Paris 1844. II. Akty saboraŭ. Hardonin, Acta Sum. Pont. Paris 1721. Bullarium Romanuc, ed. Coquelines, Roma, 1835; pradoŭžana praz Barberi-Spezzia-Segregati, Roma, 1835, en 34 fol. IV. Konkordaty, Prava cyvilnyja i eklezijalnyja. Codex Juris Canonici Pii X Pont. Max. Ratisbonae, Pustet. V. Akty mučanikaŭ i žyćciapisy śviatych. — Ruinat, Acta primorum martirum sincera et selecta, Paris 1689. VI. Žyćcia Paraŭ. Vitae Rom. Pont. ab exeunte saec IX usque ad finem saec. XIII, ed. Watterrich 2 vol. Liepzig, 1862. VII. Liturgii i rituali. J. A. Assemant, Codex liturgicus eccl. Univ. 12 in 4, Roma 1749-1766. Renandot, Lit. Or. Collectio, 2 vol. Paris 1716. VIII. Ph. Schaff, Biblioteca cymbolica eccl. univ. 3 vol. New York 1884. IX. Zakonnyja reguly. L. Holsternius, Codex regularum monast. et can., Roma 1661, 4 vol. auxit Brockie 6 vol. Augsb. 1759. X. Katakumby, artyzm chryścijanski. Bosio, Roma sotter. Roma, 1632. Le Blant, Inscrpt. chr. de la Ganle, 3 in 4, Paris 1856-1892. Corpus inscr. Graecarum, 4 vol. Berlin, 1829-1877.

4. Pamocničyja: Theologia, Dogmatica, Kan. Prava, svieckaja historyja, phiologia, paleographia, dyplamatyka, archeologia i historyja mastactva, geografia i statystyka, bibliografia, chronologia.

5. Eklezijalnaja historyja praz stahodździa.

Eklezijalnuju historyju pačaŭ pisać uschod. My majem 4 Evangelii i Apostalskija Dziei. Taksama šmat uryŭkaŭ z pisanaj chroniki

Papiasa z Hegesippu i ź niekalkich druhich ź pitršych časaŭ Eklezii. Ale ajcom Eklezijalnaj historyi jość Eŭsebbi z Cesarei (pam. 340 h.) Eklezijalnaja historyja u 10 knižkach až da 324-ha hodu. (1. P. G. XIX-XXIV). Blizu u hetym časie pakazalisia jašče 3 Eklezijalnyja historyi: Sokrata, advakata u Konstant., 324-425, (P. G. LXVII); Theodoreta, episkopa z Cyru, z 307-428 (P. G. LXXXII, 320-428).

Čytač Theodoret streščyvaje 3 papiarednija historyi i pradaŭžaje Sokratasavu až da 527; Evagius iz Antiochii daje dalšy praciah z 431 da 594, katory padaje vielmi cennuju historyju, apisyvajučy zmahańnia z Nestoryjam i Monafizytami. Pradaŭžeńnie aryjana Philostorga u bolšaj častce zahublena. — Ad VI stahodździa spatykajem u greckaj imperyi, pieravažna u Konstantynopalu, hramadu historykaŭ nazyvanych Bysantinus: Nocephor Kalliste (pac. 1341) jość hlaŭnym piscom: jon piša, ale biazkrytyčna, Eklezijalnuju historyju až da 610. (Usio heta znachodzicca u Corpus scr. hist. Byzant., Bonn, 1828 ss., t. 1-46. U pieršaj pałavinie VII st. ukazaŭsia u Alexandryi „Chronicon Paschale", maje vartaść tolki VII stah. Śviaty Epiphan, Theodoret z Cypru i Leonce apisali historyi herezijaŭ. (P. G. LI-LIII; LXXXII; LXXXVI).

U Syryi adznačyŭsia adzin historyk Joan z Ephezu, druhi z Pellmahre tolki skaročavaŭ ad druhich. U Armenii Moise de Khoren (vyd. Venise 1865). Heta peŭna nie jaho nazoŭ, a pseudonim.

Na **Zachadzie.** Rufin pieratłumačyŭ Eklezijalnuju Historyju Eusebija i pradoŭžyŭ až da 395 hodu (P. L. XXI). Cassiador daŭ svaju „Historia tripartita" skarot z 3-ch Socrata, Sozomena i Theodoreta z Cypru z pradoŭžańniem až da 518 hodu. Sulpise Sever napisaŭ „Historia sacra" až da 400 h. (1 P. LXX).

Paźniej nie addzielajuć Eklezijalnaj Historyi ad śvieckaj. Až u XIII stah., pakazałasia šmat Chronikaŭ, ab prykładzie Bedy i sv. Jeromie, katory pradaŭžaŭ ad Eusebija až da 279 h. Nachodzim važny materjał u Isidor de Seville (pam. 636), Reginon de Prum (pam. 915), Herman Contract (pam. 1054). — **XV stahodździe** nazyvajecca **postupam.** — Duch renesansu, ale najbolej vynachod druku. Ludzi takija, jak: Nicolas de Cuse, Laurent Valla, Tritheme, Beatus Rhenamus, Aeheas Sylvius (Pie II) i druhija. Pieršyja bolšyja postupy z XVI stah., tak miž protestamtami, jak miž katolikami. — U Francyi XVII stah. padnosić Eklezijalnuju Historyju najbolej z pamiž Benedyktyncaŭ, Oratoryjanaŭ, Daminikanaŭ, Jezuitaŭ. Paśla revalucyi blizu praz 2 stahodździa zaniedbanyja. — U Italii znajchodzim šmat historykaŭ:

Pallavicini, Muratori, Mansi, Zaccaria, Ughelli i druhija. — U Niamieččynie Kerz (30 knihau) i praz Brischar 8 tamou až da 1245 hodu. Pamiž protestantami Moshem z „Instutiones hist. ecclesiasticae" i druhija. Pamiž kalvinistaŭ, I. Basnag napisaŭ historyju ad Chrystusa da našych časaŭ. Rotterdam 1699 u 2-ch tamoch. — U Grekaŭ-Ortodoxaŭ u apošnim stahodździu zaznačajecca žyćcio Dimed Kirakos „Istoria ekklesiastike" až da 1453 hodu. Hety samy Philarete napisaŭ Historyju eklezii u Rusii. (Pav. R. P. P. Aibers, S. J.). (budzie dalej).

APEL MIŁAŚCI

(Praciah)

Paklikańnie da nadharadžeńnia. 17 lipienia da 25 žniŭnia 1920 hodu.

„Jozefa, kali Mianie miłuješ, vyjmi Mnie hetuju ciarninu" (Pan Jozus da Jozefy 17.8.20). Nieŭzabavie P. Jezus ukazyvajecca iznoŭ na žyćciovym haryzoncie iz svaim zranianym Sercam. Vybranaj, da, asablivaha udziełu u dziele zbaŭleńnia dušaŭ, prypaminaje jaje paklikańnie da achviary. — Paśla dvuch dnioŭ zakonnaho ubioru, u niadzielu 18-ha lipienia 1920 hodu, ukazaŭ jej Jezus Svajo Serca, uściaž zranianaje 6-mi ciarninami, i paŭtaryŭ jej tyja samyja słovy: „Jozefa, vyjmi z Mianie hetyja ciarniny!" Nastupnaha dnia — piša — mieła pazvaleńnie adpravić Kryžovuju darohu, maliłasia u duchu nadharody za ludzkija hrachi, a asabliva za aziabłaści vybranych dušaŭ. Starałasia paciešyć i akazać Jemu miłaść za tych, katoryja Jaho nia lubiać. Pry kancy śviatoj Hadziny, u časie adchodu skazaŭ: „Heta Serca! Chaču kab adpačyvała u Im jak dzicianio, kab miłavała jak Ablubieńca i kab Jaho paciešyvała jak achviaru. Paśla adabraŭ ad Mianie tyja ciarniny, i daŭ zrazumieć, što taja chvilina Jamu pryniesła uciechu". Nazaŭtra rana paŭtaryŭ mnie toje samaje, što u dzień ubioru: „Ja taksama miłuju ciabie da šalonaści!" Paśla źnik, astaŭlajučy mianie samuju, tak jak kali-b nikoli nia mieła nijakaj uciechi.

Ciapier paznaje Jozefa źmiennyja duchovyja stany, praz katoryja P. Jezus budzie vyrablać jaje dušu: darohaj viery i miłaści, upakaraniajučy daśviedčańnie jaje słabaści i davierlivyja pavaroty da taho Serca, katoraje nikoli nie zražajecca.

„Pa niekalki dniach — piša z prastotaj — dumała, što budzie niepadobnaściaj hladzieć na adjezd matki ź siastroj, ź vialikaj siłaj viarnułasia spakusa. Razvitałasia ź imi u hetaki sposab, što nie dadumalisia ab maim znachodžańniu, katoraje niakončyłasia ... ja takaja biednaja i niamočnaja!"

Jozefa tłumačycca, čamu atrymlivanyja łaski stajucca pryčynaj biazustannych mukaŭ. Pa miery ich uzrastańnia achoplivaje jaje strach na dumku ab tym, ź jakoj miłaściaj treba budzie na ich adkazyvać i ź ich zdavać spravazdaču. Zdajecca jej, što taja daroha viadzie jaje da zhuby. Spakusa takaja tryvaja cełу miesiac. P. Jezus nie astaŭlaje jaje zusim samoj sabie. — U čećvier, 5-ha žniŭnia, dzielicca z joj iznoŭ bolam, vyklikanym praz 6 raniučych ciarninaŭ. Paślej padmacoŭvaje jaje tymi słavami: „Kali budzieš Mnie viernaj, dam tabie paznać bahactva Majho Serca. Budzieš niaści Moj Kryž, ale abdaruju ciabie jak najmilejšuju Ablubienicu" — „U hetaj chvilinie — kaža Jozefa — Jezus zijaŭ jasnaściaj nie achoplenaj. A pałajučaje Božaje Serca vyryvałasia Jamu z hrudziej". „Kali prasiła Jaho, kab nie dapuščaŭ da mianie spakus suprać pryzvańnia, akryŭ mianie Svajej tunikaj i napoŭniŭ mianie supakojem". — Pa niekalki dniach, P. Jezus u piaršyniu dzielicca z joj radaściaj Svajho Serca, z povadu varočańnia da Jaho dušaŭ. — „U vautorak 10 žniŭnia — piša — u časinu razmyślańnia vielmi chacieła Jaho paciešyć. Achviaroŭvała Jamu usie zaniaćcia, prosiačy, kab mnie zrazumieć, kali prahnie niečaha bolej. Abiacała, što ani na chvilinu ab Im niezabudusia i ŭściaž paŭtarała Jamu, što prahnu Jaho miłavać. Viečaram, pierad adaracyjaj, ustupiła da oratoryjum (pakoik pry uchodzie u kaplicu), kab paprasić Najśviaciejšuju Matku pomačy u paciešańniu Jahonaha Syna i, uvachodziačy u kaplicu, nahła uvidzieła prysutnaść P. Jezusa . . . Źbliziŭ mianie da Svajho Serca i u toj čas pačuła cudoŭnuju, nie ziamnuju melodyju . . . Moj Boža, heta nieba, a nie ziamla! . . i skazaŭ: „Adnaho tolki žadaju, być miłavanym. Hlań na majo Serca, Jozefa. Tolki Jano moža tabie dać ščaścia. Spačyvaj u Im". — „Paśla havaryŭ dalej: „Mieŭ 6 ciarninaŭ. Vyniała 5. Astałasia adna, katoraja najbolej ranić majo Serca! Chaču, kab ničoha nie aščadžała, kab jaje vyrvać". „Pan moj — adkazała — što chočaš, kab zrabiła? . ." „Chaču, kab Mianie miłavała i była Mnie viernaj. Pamiataj, što tolki ja mahu ciabie uščaślivić. Adkryć tabie skarb Majho Serca. Miłuj Mianie biaz ahraničańnia". „Iznoŭ zastaviŭ mianie samuju". Nadyšło śviata Uniebauziaćcie. Jozefa, tak mocna miłujučaja svaju Niabiesnuju Matku, prabyła dzień u zjednańniu ź Jej na malitvie. Ale uspamin ciarniny u Jezusavym Sercu nia ustupiŭ z jaje ani na chvilinu. „Prasiła N. Matki — piša — kab uziała tuju dušu u svaju apieku, a praz heta vyrvała tuju ciarninu, katoraju kazaŭ Jezus vyrvać mnie." — „Nazaŭtra, u paniadziełak 16-ha žniŭnia, śyjučy kala 3-aj hadziny pa paŭdniu, vyskazała P. Je-

zusu prahnieńnie, kab pryniaŭ kažnaje švo, jak akt miłaści, katorym chaču Jaho paciešyć. Nie patraplu dakončyć zdania, kali nahła uvidzieła Jaho. Uziaŭ majo serca i źbliziŭ da Svajho".

Takija fakty, jaki vyšej prytočany, katory nia byŭ redkaściaj u jaje žyćciu, Jozefa apisyvaje, jak reč zusim naturalnuju. Jaje viera padciahavaja jaje da uzroŭni tych łaskaŭ, katoryja vydajucca nadzvyčajnymi.

„Nia prychodžu ciabie paciešyć, Jozefa — skazaŭ — ale padzialicca z taboj maim bolam. Vyrvi mnie hetu ciarninu, vidziš, jak jana prabivaja Majo Serca. Taja duša niezadaŭha ściahnie na siabie Maju spraviadlivaść.".

Istotna praz šmat ciarpieńniaŭ Jozefa budzie sudziejničać pry zbaŭleńniu dušaŭ. Jezus pryvučyvaje pakrysie da taho dziejańnia. Adkupieńnia, katoraje stolki miejsca zajmaje u jaje žyćciu. Havora dalej da jaje: „Źniavahi lydziej raniać Mianie hłyboka, ale ništo tak Mnie nie balić, jak źnievahi Maich Ablubienicaŭ". — Z 5-ci ciarninaŭ, katoryja vyniała z Majho Serca, buli ad dušaŭ zakonnych. Ja abdaryŭ ich łaskami, a jany zatrymali svaje sercy pry stvareńniach, nie pamiatajučy aba Mnie. Klikaŭ ich viarnucca da žyćcia miłaści, ale Mianie nia słuchali. Chacieŭ zastavić ich samym sabie. Ciapier jany u Maim Sercu. Try inšyja, heta vybranyja, ale tak aziabłyja, što ściahavali na siabie Moj słušny hnieŭ. Tamu šukaju miłaści ... Čakaju miłaści ad dušaŭ adkuplenych Majej Kryvioj, a najbolej ad maich Ablubienicaŭ". „Paśla iznoŭ mianie zapytaŭ". „Ci miłuješ Mianie?" „Kidaje vystreł, a prosić jak ubohi jałmužny". — Učora, u vaŭtorak 17 žniŭnia, była pieršaja reč, ab katoraj mianie zapytaŭsia u časinu razmyślańnia, była: „Ci miłuješ Mianie?" Kali miłuješ Mianie, Jozefa, vyciahni hetuju ciarninu!"

(Budzie dalej).

AB ŚWIATYCH CYRYLU I METODYM

(Praciah)

Na pačatku misyjnaj pracy u Moravii była vučycielskaja praca Konstantaha i Metoda. Treba było pryhatavać misijanieraŭ. Ale u volnym časie jany abchodzili sioły i miesty dy ulivali u vušy i sercy niaviernych słovy žyćcia, navučajučy narod vyrakacca hrachoŭ praz chryščeńnie, jak kaža Moraŭskaja Legienda. Što śviatyja braty chryścili moravianaŭ to pra heta śviedčyć, miž inšym, abraz iz X stahodzia, znojdzieny u Romie pad śviatyniaj śv. Klementa: na abrazie namala-

vany św. Cyryl i Metody, kali chryścili maładoha słavianina. — U pašyrańniu chryścijaństva miž Moravianami mieli św. braty i asablivyja ciažkaści. Časta achryščanyja i dalej trymalisia svaich pahanskich zababonaŭ. Konstanty i Metody musili šmat natrudzicca, kab advučyć svaich novych viernikaŭ ad starych vieravańniaŭ. Aprača hetaha św. Apostały mieli šmat pracy z samavolnymi razvodnikami i nie praŭnymi šlubami novaachryščanych. Takija rečy prynosili św. Bratom nia mała horkich chvilinaŭ.

Z pašyreńniem u Moravii chryścijaństva, piakučaju spravaju stała sprava pabolšańnie liku światyniaŭ. Jość viestki, što Konstanty paświaciŭ u 863 hodzie światyniu światoha Piotra u Ołomuncu, a światoha Klementa u českim mieście Lutomišlu. Nova zasnavanyja światyni ščodra abdaryŭ kniaź Rostisłaŭ. U volnych chvilinach ad vučycielskaj i mišjanerskaj pracy, našyja św. Braty, napeŭna, vykončyvali pierakłady na słavianskuju movu patrebnych ekklezijalnych knižkaŭ. — Pra tahdyšniuju pracu Konstantaha i Metodaha pierakazała nam Italjanskaja Legienda paświadčańnia, što jany „razpačali navučać moraŭskija dzieci hramacie, navučać ab Božych prykazańniach i svajej pabožnaściaj vykaraniać zababony, jakija znajšli u narodzie; vyrvaŭšy takim sposabam z taho niadobraha pola raznych škodnych kareńniaŭ, jany pasiavali ziarno Božaha słova! Byli jany u Moravii čatyry z pałavinaj hadoŭ. Navučali toj narod katalickaj viery i astavili tam usie knižki, patrebnyja u światyńskaj Bohasłužbie. — Najbolšaj zasłuhaj Konstantaha było toje, što jon pieršy uvioŭ u žyćcio adpraŭlania Bohasłužbaŭ u žyvoj słavianskaj movie, pryhatavaŭšysia upierad da uparadkavańnia bohasłužeńnia u słavianskaj movie. Takaja navina była vielmi karysnaja dziela zbaŭleńnia dušaŭ, a apirałasia na św. Piśmie, jakoje paświadčaje, što u dzień Siomuchi Apostoły hutaryli raznymi movami. Adabryŭ tuju navaść i carahradzki patryjarch, katory vysłaŭ Kanstantaha i Metodaha na światuju misiju u Moraviju. Słavianskaja mova stałasia u Moravii na roŭni z łacinskaj i greckaj prad Božym aŭtarom.

Uviadzieńnie u Moravii eklezijalnaj bohasłužby u žyvoj słavianskaj movie było najbolšaj kulturnaj padziejaj u historyi usiaho słavianstva. Z taho času nia tolki moravianie, ale i usie słavianie stali vobak tych vialikich narodaŭ, katoryja słavili Boha u svajej movie. Moravianie dobra pastavilisia da hetaj padziei: bolšaść iź ich byli vielmi zadovolenyja z słavianskaha bohasłužeńnia. U Konstantynavaj słavianskaj eklezii moravianie u pieršyniu adčuli, što jany nie paddanyja najezdnikam, ale volny narod u volnaj rodnaj dziaržavie.

Niama najmienšaha sumlivu, što pašyrańnie chryścijanstva miž moraŭskimi chryścijanami, pry dapamozie słavianskaj movy, było spravaj razumnaj i Božaj. Toje, napeŭna, časta rabili i niamiecka-łarinskija śviatary, bo inakš nichto iz słavianaŭ nie zrazumieŭ-by ichniaj navuki. Całkom było pryrodnym i toje, što kazańni u žyvoj narodnaj movie padnosili moravianaŭ na duchu. Ulivali u ich pačućci ułasnaj hodnaści dy abudžała u ich samastojnyja dumki. Moraŭskija słavianie mieli takoje samaje pryrodnaje prava da eklezijalnaj i palityčnaj niezaležnaści na svajej rodnaj ziamli, jakuju mieli niemcy na svaich niamieckich ziemlach. Heta było dobraje, što niamiecka-łacinskaje duchavienstva pašyrała miž moraŭskimi słavianami chryścijanstva, kali tam nia było svaich śviataroŭ. Kali-ž zakonny Moravii, kniaź Rostisłaŭ, zaprasiŭ da takoj pracy novych katalickich misjanieraŭ, katoryja davali jašče lapiej ad niemcaŭ, to da taho jon mieŭ prava, a niamieckaje duchavienstva nie pavinna było stavicca suprać pracy Konstantaha i Metodaha. Ale stałasia inakš. Niamieckaje duchavienstva nie chacieła pryznać za moravianami pryrodnaha prava da eklezijalnaj samastojnaści i paviało suprać Konstantaha i Metoda zaŭziataje zmahańnie. U svajej prapahandzie, praciŭniki śviatych Bratoŭ, pačali užyvać zakidaŭ, što słavianskaj movaj nia možna adpraŭlać Bohasłužbaŭ, a tolki u hebrejskaj, łacinskaj i greckaj, bo tak Piłat napisaŭ na kryžu Chrystusovym. Takoj prapahandaj udałosia niamieckamu duchavienstvu zbałamucić častku moravianaŭ, katoryja vystupili suproć słavianskaha bohosłužeńnia, dumajučy, što łacinskaja Božaja służba bolej „panskaja”. Zaškodziŭ hetaj spravie i sam, pryjaciel Konstantaha, Foty svaim vystupam suproć Romy u zapiarečańniu piaršynstva Papy, bo daŭ praciŭnikam śv. Bratoŭ asnovu da zakidu, što i jany vysłanniki Fotyja, zaražanyja fotyjovaj niepravaviernaściaj i eklezijalnaha raźjednańnia.

Kab udzieržać padryŭnuju rabotu niamiecka-łacinskaha duchavienstva, a adnačasna vyjednać paćvierdžańnie pierakładaŭ knižkaŭ na słavianskuju movu, dobrasłavienstva na słavianskuju bohasłužbu i uvieś słavianski abrad, musili Konstanty i Metody źviarnucca da Apostolskaha Pasadu u Romie, katory taksama žadaŭ naviazać biezpasiaredni źviazak iz Konstantym i Metodym. Konstanty i Metody pućcilisia u padarož da Romy.

Iz saboj uziali taksama svaich vučniaŭ z nadziejaj, što u Romie udasca im ich vyśviacić na dyjakanaŭ i śviataroŭ. Samym Konstantamu i Metodamu taja padarož da stalicy Chrystovaha Namieśnika, Romanskaha Papy była asabliva darahaja i miłaja, bo pad čas jaje

śv. Braty mieli nahodu ułasnymi vačyma ahladzieć toje Viečnaje Miejsta, katoraje było stalicaj chryścijanstva dy pierachovavała najdarażejšyja pamiatki z časoŭ herojskaha chryścijanskaha mučanictva. Jany byli rady adviedać miescy aśviačany pracaj i kryvioj viarchoŭnych apostołaŭ Piatra i Paŭła, a da taho pakłanicca i vidavočna vyskazać pačućcia katalickaha serca i svaje apostolskija dumki samomu Papie, hałavie chryścijanstva i namiesniku Jezusa Chrystusa na ziamli. Našyja śviatyja Braty užo adbyvali nie adnu padarož, ale ni adna nia była takoj miłaj ichnim katalickim sercam, jak padarož da Romy.

Pakul Konstanty i Metody vybralisia u darohu da Italii, nasampierš ustupili da pannońskaha kniazia Kocieła, katory jašče piarviej zaprašaŭ ich na misyjnuju pracu u pannońskim kniaźstvie. Kniaź Kocieł byŭ pastaŭleny praz kniazia Rostisłava i prychilnikam pašyreńnia chryścijanstva u słavianskim abradzie, tamu jon byŭ rad pryjezdu śviatych Bratoŭ u Pannoniju na misyjnuju pracu. Možna paznać heta z taho, što Kocieł vybraŭ dla ich 50 vučniaŭ, katorych jany mieli padhatavać da pryniaćcia śviatarstva. Vykanaŭšy svaju apostolskuju pracu u Pannonii, jakaja mahła tryvać kala hodu, vyrušyli našyja śviatyja Braty u Italiju. Za saboj jany zastavili 4 hady apostolskaj pracy u Moravii i Panonii, jakaja kniaziom i narodu była vielmi miłaj. Zhodna iz svaim zvyčajem, nia pryniali jany za svaju ciažkuju pracu nijakaj nadharody.

Pieršym italjanskim miestam, u katorym Konstanty i Metody na niejki čas zatrymalisia, była Venecyja. Prybyŭšy u Venecyju, našyja śv. Braty, adviedali miajscovaha mitrapalita Vitalisa i razskazali jamu svaju spravu, jakoj jon vielmi zacikaviŭsia. U toj čas adbyvaŭsia u Venecyi, padobna, niejki sabor i u mieście było šmat duchavienstva. Usio jano było šmat zacikaŭlena spravaj załažeńnia słavianskaj eklezijalnaj arhanizacyjaj, a pierad usim uviadzieńnie „barbarskaj" movy u bohasłužbach. Bolšaść taho duchavienstva było pahladu „tryjazyčnikaŭ". Jano nie pachvalała Konstantynavaj pracy i idei. Ale mitrapalit pazvoliŭ jamu prybyć na sobar i tam vyjaśnić dy baranić svaju nia byvałuju navinu. Daŭny žyćciapisač Konstantaha razskazyvaje, što veneckija praciŭniki słavianskaha abradu „padniali tryjaznu hereziju, kažučy: „Skažy nam, čałavieča, jak-ža ty napisaŭ tyja knižki słavianam i navučaješ iź ich, bo knižkaŭ tych da taho času nichto nia pisaŭ — ani Apostoły, ani Papa Romski, ani Gregory Bohasłoŭ, ani Heronim, ani Aŭgustyn. My znajem tolki try movy, katorymi možna nam słavić Boha: hebrejskaj, greckaj i łacinskaj". Konstanty razpačaŭ svoj adkaz lahičnymi dovadami: „Ci-ž Boh nie pasyłaje daždžu roŭna na

usich? Ci moža sonca taksama nia śviecić usim? (Mat. 5, 45). I ci nie adnakova my dychajem pavietram? I jak vy nie stydajeciesia pryznavać tolki try movy, nakazavajučy usim inšym movam dy plamionam być ślapymi i hłuchimi?... A my-ž znajem šmat narodaŭ, katoryja majuć svaje knižki i słaviać Boha kažny rodnaj movaj; viadomyja voś tyja: armiancy, persy, avazgi i viery — hruziny, suhdy (z Krymu), goty, obry (avary), turki, chozary, araby, egipcijanie, sury (siryjcy) i šmat inšych... Kali-ž nia chočacie pierakanacca ad taho, to paznajcie Suddździu z śv. Piśma. David vyhałašaje, kažučy: „Śpievajcie Panu, usie ziemli, śpievajcie Panu novuju pieśniu" (Ps. 95). „Chvalicie Boha usie narody, i vieličajcie jaho usie ludzi" (Ps. 116). A Marak havoryć: „Idzicie pa usim śviecie i prapaviadajcie evangielle usim ludziam; chto uvieryć i achryścicca, toj budzie zbaŭleny, a chto nie pavieryć — budze zasudžany; a znaki tym, chto uvieryć, takija buduć: maim imieniem buduć vyhaniać niačyścikaŭ i havaryć novymi movami" (Mar. 16, 15-17). A śviaty Paŭła kaža da Korencyjanaŭ: „Ja chaču, kab usie vy havaryli movami, a pierad usim, kab prarakavali... U Eklezii charašej skazać piać słoŭ zrazumiełych, karysnych i dla inšych, čym šmat słoŭ niezrazumiełaj movaj" (1, Kor. 141)".

„Tymi słavami dy inšymi bolšymi zastydaŭ ich Konstanty i pajšoŭ, pakinuŭšy ich", zakončyvaje žyćciapisiec svoj apis venieckaj dysputy. Vyhladaje, što Konstanty paślej sam apisaŭ tuju dysputu na navuku svaim vučniam, kab mieli hatovy materjał dla abarony pierad praciŭnikami słavianskaj movy u Bohasłužbie. Konstantaha žyćciapisiec pierakazaŭ tuju venieckuju dysputu na asnovie ułasnaha Konstantaha utvoru. Tym tvoram pakarystaŭsia paślej Metody pry abaronie słavianskaha bohasłužeńnia na sudzie u Romie, a jaho dovady paŭtaryŭ tak-ža koratka Papa Joannes VIII u liście da kniazia Śviatopołka (880 h.).

U toj čas, kali Konstanty i Metody usie svaje siły ducha i cieła paśviačyvali na toje, kab pašyryć i zamacavać miž słavianami chryścijanska-katalickuju vieru, u Carahradzie dziejalisia sumnyja i žachlivyja rečy.

(Dalej budzie)

AB ŁACINSKAJ AMERYCY

U Łacinskaj Amerycy naličajuć da 200 miljonaŭ žycharoŭ. Najbolšy naturalny pryrost. Pry siahodniašnim pryroście, nie zvažajučy na vialikuju śmiarotnaść dziaciej, u 1970 hodzie budzie 270 miljonaŭ

žycharoŭ. Žyćciovaja stapa vielmi nizkaja. U Argientynie, Mexyku i Brazylii pražyvaje 66% Łacinskaj Ameryki. Narod vielmi pamiešany: Eŭropejcy, Mułaci, Kreoli, Negry i Indyjcy. Najbolej Indyjcaŭ u Bolivii, bo až 70%, u Gvadamali 65%. Ale u Urugvaju abo Puerto Rico zusim vymierli. Usich Indyjcaŭ u Łacinskaj Ameryce naličajuć da 30.000.000.

Uva usich krainach uradavaj i literackaj movaj jošć hispanskaja z vyniatkam Brazylii, dzie mova portuhalskaja i Haiti z movaj francuzkaj. — Miesty z miljonami žycharoŭ: Buenos Aires 3.000.000; Mexik 2.000.000; Rio de Janeiro, ciapierašniaja stalica u Brazylii 2.800.000; San Paulo 2.800.000.

Krainy mahlib być bahatymi, a jošć vialikaja biada

U Bolivii tolki 10% ludnaści majuć abutak. P Bolivii rabotnik zarablaje 33% taho, što uvažajecca za minimum existencyi. U Chile 28% ludnaści niedažyŭlanaj, 40% niedastatkava adžyŭlajecca. U Ekvadoru navučanych vielmi mała. U Haiti, tak zvanyja vybranyja, usio majuć u svaich rukach. A ich jošć tolki 3% ludnaści. U Argientynie na 950.000 siemjaŭ, 424 žyvuć u adnapakajovych pamieškańniach. Pry hetym siemji šaściora-vaśmiora asabovyja. Takich jošć 36.000. Adnaasabovych 4.000, dvunastaasabovych 350. U Columbi, majučych pa adnym pakoju 68% usich siemjaŭ. Ahułam vypadaje ad 3 da 6 asobaŭ na odzin padoj. Na usim kantynencie panuja strašnaja biada. Adna kulturnaja rallanaja haspadarka u rukach vialikich abšarnikoŭ. Hetak sama i u pramysłovych haspadarkach. Explatacyja, chvaroby, analfabetyzm — a hetyja krainy mahlib być bahatymi.

Choć korčacca upłyvy Washingtonu u Łacinskaj Ameryce, ale usciaž utrymlivajecca daminacyja USA. Abjednanyja amerykanskija kancerny majuć u svaich rukach 95% pradukcyi miedzi u Chili, 50% nafty u Venecueli. Amerykanskaja „United Fruit Compani" kantraluje blizu usiu pradukcyju bananaŭ, cukrovaj trasciny, kavy, kakavy i t. p. — Šmat krainaŭ Łacinskaj Ameryki astajecca u zaležnaści ad USA, apiortaj na dvustaronnych vajskovych układach (Chile, Ekvador, Uragvaj, Peru, Brazylija, Columbija, Dominikana, Handuras, Nikaragua, Gvatamala, Haiti). Morskija bazy znajchodziacca kala Panamskaha kanału, a navat na Kubie. Adnak-ža hety rajon siahodnia nia jošć biaspečny. Uvieś kantynent ahorniany rucham niepažadańnia da USA. Padbuchtory kamunistych pačynajuć daminavać u palitycy

niekatarych dziaržavaŭ. Brazylija naviazała z SSSR i krainami uschodniaha bloku. Mexika, Brazylija, Kuba pasłali svaich predstaŭnikoŭ na konferencyju „Neutralnych" do Belgradu u 1961 hodzie. Handal z krainami „Socyjalistyčnaha abozu" uzrastaje. — źviazi z hetymi nastrojami pryvatny amerykanski kapitał zvužajecca u Łacinskaj Ameryce. Navat „United Fruit Compani" pamału vyklučajecca. A kapitału układu u Łacinskaj Ameryce vielmi patreba. U tej mecie Prezydent Kenedy zapačatkavaŭ Sajuz da Postupu — kapitałavu pomač na praviadzieńnie tam reformaŭ haspadaržych i hramadzkich, katoryja padnieśli-b žyćciavy standart žycharoŭ tych krainaŭ i uzmocnili-b miesnyja demokracyi. Heta jość pomač na stupieni uradavaj, nie abličana na hrašavy zysk. Treba mieć nadzieju, što akažycca skytkoŭnaj.

Krainy Astekaŭ, Inkaŭ i Majaŭ

Chacia užo kala 1.000-ha hodu Normany dapłyvali da Grenlandyi, Islandyi, ale prypisyvajecca adkryćciu Ameryki Krystofu Kolumbu, katory u 1492 hodzie dapłyŭ da vostrava Guanahani (San Salvador), a u nastupnych ekspedycyjach na inšyja vostravy Karaibskaha mora i na kantynent Siaredniaj Ameryki. Śladami Kolumba papłyli i inšyja i kryvava padbili abiedźvie Ameryki. Zdabyŭcy zatapili u kryvi miesnych ludziej i zniščyli miesty vialikch kultur: Majaŭ u Siaredniaj Ameryce i Astakaŭ u Mexiku. Na pačatku XVI stahodździa Hišpaniec Gortez padbiŭ Mexiku i zarhanizavaŭ novaje „vicekaraleŭstva Novuju Hišpaniju" (Mexika, Siaredniaja Ameryka i Zachodniaja Indyja). Paślej Hišpancy i Portugalcy padbili usiu Paŭdzionnuju Ameryku. — Ad 1810-ha da 1826-ha hodu 18 krainaŭ zyrvalisia zpad uładaŭ hišpanskich i portugalskich. U XIX stahodździu Zjednanyja Stejty Paŭnočnaj Ameryki začali rabić haspadarčy i ekanamičny upłyŭ na usie Łacinskija respubliki. Kali hetyja upłyvy byli zahrožany, USA rabiła intervencyi. USA 54 razy intervenijavała. — Da niedaŭna u respublikach kiravali vajskovyja dyktatary. U apošnich časach u Brazylii, Argientynie i Kolumbii paŭstali respubliki.

Na „Siaŭbit" atrymaŭ: Ad Doktara V. Nabagieza $10. Ad Doktara N. N. $5, ad Doktara F. $5, ad Spadarni Ausiejavaj $5.50, ad Spadarstva Najdziukovych $3, ad Spadaryni Jadvigi Gordon i Spadara J. Čarneckaha pa $2, ad F. C. 50. Usim ščyry dziakuj.

Padpiska na hod 70 centaŭ, cana adnaho exemplaru 15 c.
Vydaviec-Redaktar (Publisher-Editor): Rev. Francis Czerniawski
Address: 7 Morrison Avenue, Granville, New York